

- Kudü's
- Ömer Meserdi

ISAMBERT, E. Une visite au temple de Jérusalem et à la mosquée d'Omar. Bulletin de la Société de géographie 4e s., 19 (1860), 380-400.

*Kudü's
Ömer Meserdi*

16 AGUSTOS 1997

3-Bir Câmi Projesi (Konya Aziziye Câmii?)

Proje, bir câmiin harimi son cemaat mahalli ve iki minaresini yansıtmaktadır. Son cemaat yerindeki cümle kapısından ve yan cephelerdeki birer kapıdan girilen ve içten içe 7.50x7.30 m. ebatlarındaki harimde, her cephede ikişer olmak üzere toplam sekiz pencere vardır. Sekiz destekli câmi, çizimde gösterilmemiş olmamasına rağmen büyük bir kubbeyle örtülmüştür. (Şekil:50)

Projede, gerek köşelerdeki gerekse pencere açıklıklarının iç ve dış taraflarındaki girinti ve çıkıntılardan, cephelerin oldukça hareketli olduğu anlaşılmaktadır. Aynı profiller, derin olmayan nişli mihrapta da görülmektedir. Doğu ve batı cephesine birer minarenin yerleştirildiği son cemaat yeri, minarelerin önlerindeki dikdörtgen birer odalar ile kapı ve pencere açıklıklarına tekâbül eden iç içe iki bölümü ve kemerlerle birbirine bağlanan dört sütunuyla değişik bir plân arz etmektedir. Son cemaat yerinin doğu ve batı cepheleri, minarelerden dolayı kapalı imajını verse de, minare kaidelerinin iki tarafındaki açıklıklar, bu cephelerin sadece kaide seviyesinde ve genişliğinde kapalı olduğu izlenimini vermektedir. Ayrıca, minarelerin önlerindeki odaların kuzey cepheleri de kapalıdır. Her iki minare de 1.60x1.50 m. ebatlarındaki kaideye binen yuvarlak gövdelidir. Minarelerin kapıları önlerindeki odalara açılmaktadır⁹⁵⁴.

Değerlendirme

Araştırmalarımıza göre günümüze ulaşan Osmanlı câmilerinden hiçbirinde bu proje aynen uygulanmamıştır. Ancak 1866 yılında tamamlanan Konya Aziziye Câmii sekiz desteğe binen basık kubbeli kare plâni, çifte minaresi, doğu ve batı cephelerindeki kapıları itibarıyla bu câmi ile aynı özelliklere sahiptir⁹⁵⁵. (Resim:53) Bu proje ile câmi arasındaki benzerliklerin yanı sıra, gömme ayakların gerek dışa gerekse içe olan çıkıntılarının şekilleri ile özellikle son cemaat yerleri arasında bazı farklar bulunmaktadır. Buna göre Aziziye Câmii'ndeki çıkıntılar küçük yarım dairesel, diğerinde ise girinti-çıkıntı hâlinindedir. Ayrıca Aziziye Câmii'nin son cemaat yeri, altı sütun üzerine üç kubbe ve iki tonozlu olduğu halde, projedeki câmiinki yukarıda bahsedildiği şekilde olup aralarında bir hayli fark mevcuttur. Aziziye Câmii minarelerinin kaideleri cepheye çok az bir çıkıntı yaptığı halde diğerindeki cephenin tamamen dışındadır. Dolayısıyla bu durum, projenin aynen değil de minarelerinin konumlarında hafif bir değişikliğe gidildiğini ve bunun sonucu olarak da son cemaat yerinin bugünkü şekliyle inşa edildiğini göstermektedir. Bütün bunlara dayanarak bu projenin Konya Aziziye Câmii'ne ait olabileceğini söyleyebiliriz. (Resim:54, 55, 56)

4-Kudüs Ömer Mescidi ve Çevresinin Plânı

Bu plânın kayıtlı olduğu 795 numarada iki çizim bulunmaktadır. Çizimlerden bir tanesi Kudüs'teki Kamame Kilisesi'ne ait olup diğeri ise rulo hâlinindedir. Ömer

954 Bkz.BOA, PPK, sn:953.

955 Bkz. Aslanapa, a.g.e., s.455-456.